

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

Impedimentum Primum, id est Error. Caput II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

tifice dispensari, & locum nequaquam habent in dictis Infidelium Matrimoniiis.

7. An alia potestas (præter Summum Pontificem) sive Ecclesiastica ipso inferior, sive Civilis, Imperatoria, Regia, &c. Matrimonii impedimenta constituere validè possit, lege apud Doctores passim.

a Sanch. l. 7. matr. à d. 1. Pont. l. 6. matr. à c. 1. Coninc. dispensat. 30. de matr. dub. 1. Perez d. 31. de matr. sec. 4. Avers. q. 9. de matr. sec. 2. & 3. alijs, apud ipsos.

CAPUT II.

Impedimentum Primum Matrimonii, id est, Error.

§. I.

Quid ille sit?

VT hujus impedimenti notitia plana fiat, Adverte Primò, in contrahentibus Matrimonium, duorum genera errorum posse intercedere. Primum, in personis ipsis, quæ contrahunt; ut, si tu volens contrahere cum Maria, inveniās Catharinam.

Secundum, in qualitatibus personarum; ut, si quis volens contrahere cum Maria pulchra, vel nobili, vel divite, inveniāt ipsam eandem deformem, vel ignobilem, vel pauperem. Inter has qualitates, ne adnumerēs Servitutem; hæc enim propter suas peculiarēs considerationes certò est impedimentum dirimens, ut c. 3. explicabimus: adnumerēs tamen ipsum nomen contrahentium, nam ex solo nominis errore non vitari Matrimonium, quando constat de persona, nimis est certum.

2. Adverte Secundò, Errorem posse interdum esse antecedentè, & dantem causam contractui, interdum comitantem. Prior contingit, quando consensus totus innititur errori. Contingit autem, sive circa substantiam: ut, si Antonius, ideò ducit hanc, quia putat esse Mariam; ita, ut, si scivisset non esse Mariam, non consensisset in illā: sive circa qualitates, ut, si ideò ducit Mariam, quia putat, esse divitem, ita, ut, si scivisset non esse divitem; in illam non consensisset. Posterior, id est, error comitans contingit, quando consensus non innititur errori; & quidem pari modo, sive circa substantiam, ut, si Antonius ducit hanc v. g. Berram, ita ut, si scivisset esse Mariam, adhuc consensisset; sive circa qualitates, ut

si Antonius ducit Mariam, putans eam esse divitem, ita tamen, ut, si scivisset divitem non esse, adhuc illam duxisset.

3. Adverte Tertio, Errorem circa prædicta posse esse vincibilem, vel invincibilem, ut alicubi nimis sæpè, per alias occasiones, explicavimus.

4. Adverte denique Quarto, Conditionem aliquam posse apponi contractui, atque ad eò Matrimonio, tribus modis, Actualiter, Virtualiter, Habitualiter. Actualiter est, quando expressè ea ponitur, ut: *Si es dives, te volo ducere, secus nequaquam.* Virtualiter, quando licet in contractu actualiter non ponatur; tamen de ea cogitatum fuit, & fuit apposta antea, & illà non retractatà, datur consensus contractui; ut, si Antonius v. g. declarasset, se nolle ducere Mariam, nisi sub conditione, quòd sit dives, vel pulchra, vel non ex genere Judæorum, &c. Et deinde, hoc animo non mutato, consensit in Mariam, quæ est inops, vel fœda, vel ex Judæorum genere. Habitualis, quando nec de illa conditione cogitatum fuit, nec illa apposta est in contractu, quamvis in ea dispositione sit, vel fuerit contrahens, ut si de illa cogitasset, non contraxisset. Duxit Antonius v. g. Mariam, nihil cogitando de ejus paupertate, vel divitiis, sed deinde invenit eam esse pauperem: id quod si scivisset, vel cogitasset, nunquam illam duxisset.

5. His positis sunt duæ regulæ. Altera facilis in praxi. *Error circa substantiam jure naturali est impedimentum dirimens.* Altera difficilior, propter exceptiones, quas habere debet. *Error circa qualitates personæ non est impedimentum dirimens.* Sed singulas separatim explicemus.

ERROR CIRCA SUBSTANTIAM.

6. Error circa substantiam personæ, ut cum unus, vel una supponitur pro alio, vel pro alia, sive sit antecedens, sive comitans, sive vincibilis, etiam si crassus sit, & supinus, sive invincibilis, irritum prorsus reddit Matrimonium. Ita Sanchez, b alijsq; passim. Et ratio est manifesta, quia ejusmodi errores, quicumque similes, constirunt ignoratam eam personam, inquam, tanquam in objectum tendere deberet consensus; at circa id, quod ignoratur, nullus actus seu consensus voluntatis tendere potest, juxta illud Juris, *Errantis nullus est consensus.* Confirmatur, si

b Sanch. l. 7. matr. à d. 1. Pont. l. 6. matr. à c. 1. Coninc. dispensat. 30. de matr. dub. 1. Perez d. 31. de matr. sec. 4. Avers. q. 9. de matr. sec. 2. & 3. alijs, apud ipsos.

si quis nolens à te emere aurum, tu ei des vitrum, quod tamen ipse per errorem putet, esse aurum, nonne est invalida emptio? Ita igitur erit, si Antonius nolens ducere personam Mariæ, inveniatur esse Bertam.

7. Contra, si Antonius ducens Bertam, quam Bertam esse cognoscit, diceret, *Si hæc esset Mariæ, illam certe ducerem*, validum a esset Matrimonium cum Berta; quia ejusmodi dicendi modus ostendit id, in quod Antonius consentiret, non verò id, in quod consentiret de præsentibus; consentit enim re ipsa in Bertam.

8. Dices. At Sacramentum Baptismi v. g. est validum, si quis, dum baptizat hunc, putat esse alium.

Respondeo, id non esse mirum, quia Baptizans dirigit actionem, & intentionem suam in hunc præsentem, quicumque tandem sit: ac contrahens suum consensum dirigit in determinatam personam hæc v. g. Mariam. Quod si Baptizans diceret: *Volo baptizare hunc, si is est Petrus*; Certè non baptizaret, si esset Paulus: quam tamen intentionem conditionalem illicitè, & nimis imprudenter haberet.

9. Dices iterum. Venditio hujus equi valida est, etiam si emptor putet, venditorem esse Titium, cum verè sit Cajus.

Respondeo, neque id mirum esse; quia regulariter ad contractum emptionis, & venditionis parum conducit, sitne hic, vel ille, qui vendit, dummodo legitime vendat; cum tota venditionis substantia versetur circa objectum, seu materiam, quæ emitur. Addo nihilominus, neque illam fore validam emptionem, qua conditionaliter quis sic emeret, *Emo à Titio equum v. g. si hic venditor est Titius, & re ipsa Titius non esset.*

10. Inquires. Quodnam peccatum committat is, qui per dolum cooperatur, ut quis cum errore contrahat Matrimonium?

Respondeo. Si, ut contrahatur cum errore personæ, de quo hic agimus, peccare mortaliter, non est dubium; quia tunc cooperatio esset ad invalidum Matrimonium; id, quod rem esse gravem, vel stultus videt. Si verò, ut contrahatur cum errore qualitatum, de quo loquimur numero sequenti, satis alibi explicui, nempe *lib. septimo Decal. cap. quinto §. secundo.*

ERROR CIRCA QUALITATES.

11. Error circa qualitates, sive error à te ipso proveniat, sive per dolum ab alio; sive idem error sit antecedens, sive comitans; sive quomodocumque vincibilis, sive invincibilis, non facit Matrimonium invalidum, sed illud erit validum, sive contrahens cogitaverit de hujusmodi qualitatibus, sive non cogitaverit, modò non adsit aliqua ex duabus exceptionibus mox explicandis.

Ratio est, quia ad valorem contractus Matrimonii satis est, si consensus sit circa substantiam corporis, quæ murus datur: quicquid ergo est extra corporum substantiam, accidentale est, nec (si aliud non addatur) potest invalidum reddere contractum Matrimonii.

12. Confirmatur Primò, quia ad valorem contractus civilis v. g. venditionis, satis est consensus in substantiam, de qua agitur, nec est opus ad circumstantias omnes advertere; secus cum præjudicio humani commercii vix ullus consisteret contractus, quia vix unquam advertuntur ejusmodi omnes circumstantiæ.

13. Confirmatur Secundò. Quia eodem modo Professio Religiosa est valida, quamvis ejus qualitates, & asperitates victus, fratrum mores, Rigor, Prælatorum, &c. Non advertantur. Id, quod rectè Sanchez *b* probat ex ea ratione, quia secus, nullus status perpetuus; (qualis est Religio, & Matrimonium) diceretur, & esset stabiliter electus, quia semper novæ circumstantiæ in illo advertuntur. Quæ ratione tamen aliquando error in qualitatibus, qua redundat in substantiam, professionem irritet, alibi *c* diximus.

PRIMA EXCEPTIO.

14. Accedamus nunc ad exceptiones. Exceptio prima est, validum non esse Matrimonium, si expresse contraxeris sub conditione talis qualitatis, quam deinde talem adfuisse, non invenias, ut si dicas: *Sies dives, si es virgo, si es nobilis, si non es ex progenie Iudeorum, tecum contraho.* Virginitate enim, vel divitiis, vel nobilitate non existente, vel existente Judæorum progenie, nulliter contrahis. Ratio est manifesta, quia consensus conditionatus de præsentibus, conditione non existente, nullus est.

N 3

*c*L. 8. in
Deal. 1. tr.
1. c. 7. §.
11. d. n. 17

est. Atque hæc, ut vides, est conditio actualiter posita in ipso contractu Matrimonii.

15. Sed quid Primò, si conditio sit virtualis, qualem explicuimus *nu. 4.* v. g. ego nunquam contrahere volo cum Maria, nisi sub conditione, quòd sit Virgo, & deinde, hoc animo non retractato, sed nec actu cogitans ad hanc meam dispositionem, contraho cum Maria putans esse Virginem, cum talis tamen non sit, validumne est Matrimonium?

16. Respondeo esse invalidum, quia illa prior intentio, cum non sit retractata, & adhuc duret, ut supponim⁹, æquivaleret conditioni actualiter positæ. Confirmatur, quia idem

a Lib. 2. opus. de sa- diximus *a* alibi de Confectione Sacramento-
crisi. Missæ si esset actualis. rum, valere scilicet intentionem virtuales, ac

c. 1. §. 2.

17. Ex dictis meritò declaratum fuisse nul-
b Pont. l. 4 lum Matrimonium cujusdam mulieris, testa-
matr. c. 21 tur Pontius, *b* quæ sæpè dixerat, se *potius*
num. 13. mortem sibi allaturam, quam cum certò quo-
c Barb. in dam viro inituram Matrimonium; si is esset
voto deci- ex Judæorum progenie; & post illud contra-
fruo 19 ar. ctum, ex Judæis inventus est, quia (inquit
3. multa de Pontius) ex circumstantiis clarè apparuit, il-
hoc q. eru- lam conditionem virtualiter remansisse. Me-
dite afferēs ritò item simile quid refert Barbofa *c* de Ma-
d Caram. trimonio cujusdam mulieris, quæ se nobilem
in Th. fun- sinxerat. Meritò demique similem casum nar-
dament. rat Caramuel, *d* quos si est otium, lege.

prim. edit.

n. 1340.

fol. 708.

18. Quid Secundò, si conditio sit habitua-
lis, quam explicuimus eodem *nu. 4.* Si quis
v. g. ita sit dispositus, ut si advertisset ad hanc,
vel illam qualitatem, non contraxisset; nun-
quam tamen ad illam advertit; & deinde
contraxit, nihil item advertendo?

Respondeo. Tunc certè validum est Ma-
trimonium, quia in contractibus non atten-
ditur ad id, quod fecisses, vel voluisses in aliis
circumstantiis, sed ad id, quod re ipsa fecisti,
& voluisti circa substantiam contractus, ut
sic enim absolutè consensum præbuiisti sub-
stantiæ; nec adfuit ulla conditio, sed solum
adfuisse, quod nihil operatur. Confirmatur,
quia idem docuimus *loc. cit.* id est, non suffi-
cere, ad validitatem confectionis Sa-
cramentorum dispositionem,
habitualement.

SECUNDA EXCEPTIO.

19. Jam verò secunda exceptio ejusdem
posterioris regulæ hæc est. Quando error cir-
ca qualitates refunditur, seu redundat in sub-
stantiam personæ; seu adducit errorem in
substantiam, invalidum parit Matrimonium.
De Matrimonio loquor, nam pro aliis mate-
riis aliter sumi errorem in substantia *e* alibi
declaravimus.

e In li. 3. in

20. Sed hoc opus, hic labor. Ecqua enim
ratione hanc redundantiam cognoscam? O-
perosum id esse fateor; ut etiam fateatur San-
chez; *f* ex quo tamen, aliisque Doctoribus
duas vias ad inveniendum, quod quæris indi-
cabo, quarum altera ostendet nullitatem ma-
trimonii, altera validitatem.

Doc. 2. 7.

num. 17.

f Sanc. l. 7.

matr. d. 11.

nu. 21.

21. Prior via. Si occasione, seu considera-
tione alicujus qualitatis formet homo concep-
tum alicujus personæ determinatæ, seu in-
dividuæ, & singularis, tunc illa qualitas re-
funditur in personæ substantiam; & conse-
quenter, si qualitas illa non adfit, sed per er-
rorem putetur adesse, invalidat Matrimonium.
Exemplo res fiet clarior. Videt quis mu-
lieres duas, alteram sedentem, stantem alte-
ram, ac dicit: *Volo contrahere Matrimonium*
cum hac, quæ sedet. Vel videt alius duas puel-
las, & ex amico audit hanc esse nobilem, il-
lam ignobilem, hanc esse virginem, viduam
autem illam, dicitque: *Se velle contrahere cum*
ea, de qua meliores audit qualitates. Ajo, illam
fessionem, hanc nobilitatem, hanc virginita-
tem, melioresque qualitates, qualitates qui-
dem esse, sed in præsentem esse signa substantiæ
ejus, cum qua ille homo inire Matrimonium
intendit; atque aded important determina-
tionem personæ, cum tota intentio illius sit
ad illud individuum, quod fedet, quod nobile
est, quod virgo, &c. Si ergo alia dicto ho-
mini præsentetur, cum qua per errorem con-
trahat, nulliter contrahet.

22. Posterior via. Contra, si aliunde for-
maverit homo conceptum talis determinatæ
personæ. Cognovit v. g. hoc individuum,
hanc determinatam puellam Mariam, sed
illam jam cognitam, quoad personam, putat
divitem, nobilem, ex hac progenie, ex illa
Civitate, vel amici, ut talem eandem jaçent,
cum talis verè non sit, & sub hoc errore cum
illa Matrimonium contrahat; validè contra-
hit,

hir, quia nunc etiam est in qualitatibus, quæ non refunduntur in substantiam personæ: jam enim illam ducis, quam ducere decrevisti.

CONFIRMANTUR PRÆDICTA Auctoritate Doctorum.

23. Explicabunt magis, magisque rem, de qua agimus, verba aliqua Pontii, Coninck, Layman. Pontius a sic habet: Denique hinc fit, vitari quandoque Matrimonium ex errore in eisdem qualitatibus, ut cum animus contrahentis expresse nititur illi qualitati, quamvis accidentalis est enim ille consensus virtualis condicionalis. Vnde, si quis contraheret cum aliqua, quia existimabat, divitem esse, vel nobilem, vel honestam, vel virginem, ita, ut his qualitatibus ducatur ad contrahendum, & his innitatur expresse, aliter non contracturus, in quo casu talis consensus dependet ab ea circumstantia, & illam habet pro conditione assensus, invalidum erit Matrimonium, si dives non sit, aut nobilis, aut honesta, aut virgo: in foro quidem conscientia, si ita res se habet, & etiam in exteriori foro, si probari poterit.

24. Coninck. b Petrus incidit in aliquam personam sibi incognitam, agit aliquantulum cum ea, deinde rogat, quamnam sit, falsoque dicitur ei, esse filiam unicam talis Ducis, deinde eam ducit uxorem, est solum error qualitatis, & Matrimonium valet, quia determinatur ad concipiendam certam personam ex prioris conversatione, & per eam narrationem non determinatur, ut putet eam esse aliam ab ea, quamcum egit, sed ut putet ei, talem qualitatem convenire. Excipit casum, quo filia talis Ducis per famam ei prius esset singulariter nota, tunc per eam narrationem determinatur, ut hanc in particulari sibi ducendam proponeret.

25. Idem paulo antè dixerat: Solus illius qualitatis error involvit errorem personæ, quæ determinat intellectum contrahentis, ut certam, ac omnino determinatam personam concipiat, cum qua hic, & nunc intendit contrahere, eamque cum qua externum contractum celebrat.

26. Et paucis interjectis lineis: Ita ut veram sit, ipsum non intendere cum hac contrahere, sed cum ea, quam hanc putat esse.

27. Layman. d Si Caja visu prius nota, & ad Matrimonium determinata fuisset, tamen si postea simul se primogenitam, cum non sit, valebit Matrimonium, nisi actualis intentio fuisset, sal-

tem animo retenta, non accipiendi eam, nisi primogenita sit.

Atque hæc ex prædictis Doctoribus verba allata, sufficiant: Cæterum, qui alia cupit, adeat Barbosam, & qui nimis multa refert per extensum.

§. II.

Ex dictis deciduntur duo casus: alter olim decisus à Tabiena; alter allatus ab Hostiensis.

1. Circa annum 1508. Adolescens quidam petiit in uxorem filiam cuiusdam, quam valde formosam fortè viderat, verum illam ei denegavit Pater, causans, eam esse secundogenitam, se tamen facile daturum primogenitam, quam nubere prius, decebat. Ad hæc Adolescens petiit à Patre, ut prædictam primogenitam ostenderet cuidam viro gravi, ut is sincerè, & ex fide ipsi Adolescenti referret, an etiam, & ipsa pulchra esset: annuit Pater, sed verò illi ostendit filiam secundo genitam, nam primogenita deformis erat. Adolescens ergo à viro illo gravi conscius factus, etiam illam ipsi ostentam pulchram esse, cum ea contraxit per verba de præsentis, sub Vesperas fortassè, vel sub luce candelarum, quando ejus formam advertere non potuit. Inventa deinde ea nequaquam pulchra, contendebar Adolescens, Matrimonium nullum fuisse. Sed Tabiena, fuit ipsemet refert, respondit, fuisse validum, quia error fuit in qualitate pulchritudinis, non in substantia; Adolescens enim jam consensus in Primogenitam, quam ipsi obrulit Pater: quare illam duxit, quam voluit. Hanc responsonem approbat Sanchez, & alique, sed illam reprobat Pontius, quia Adolescens consensus in illam, quæ fuit ostensa viro illi gravi, at hæc non fuit Primogenita.

Quid ego scientiam paucis expedio. Ex regula data num. 16. colligo Pontii sententiam esse potius approbandam, quam illam Tabienæ, & Sanchez; etenim Adolescens, occasione pulchritudinis, se determinavit ad volendam illam determinatam, quam ostendit Pater, Pater autem secundam ostendit; ergo illam determinavit Adolescens. Falsum igitur videtur esse, quod ait Tabiena, Adolescentem non consensisse in secundo genitam ipsi à Patre denegatam, sed in Primogenitam, quam Pater

c Barb. in voto decisivo 15.

n. 3.

f Tab. in summa V.

impedimentum

qu. 4.

Sanct. l.

h c. n. 35.

h Pont. l. 4

c. 22. n. 5.

Pater obtulit; falsum, inquam, quia ipse consensit in personam illam determinatam, quam vidit ille vir grayis, & non in aliam, quam Pater obtulit; obtulit enim hic primogenitam, sed Adolefcens non se determinavit ad oblatam à Patre, sed ad offensam amico.

Hofstiensis Casus alter sic narratur, seu figuratur ab *a*
ap. Barb. Hofstiensis.
lo. cit.

Anglus quidam vilis conditionis Romam veniens, finxit, se filium esse Regis Angliæ. Quo mendacio seduxit nobilem puellam, ad contrahendum cum ipso Matrimonium. Non multò post, detecta fraude, quaesitum fuit, an validum deberet pronuntari Matrimonium.

Respondeo: Mihi videtur, nullum esse pronuntiandum. Ratio est ex dictis duplex. Nam Primò, puella illa non videtur consensisse absolute in personam præsentem, sed in illam, prout ipsi affixa esset nobilitas Regia; puella enim semper præsumitur fuisse cum expressa intentione, perinde, ac solent esse nobiles cæteræ puellæ, ut nollet nubere cum homine vilis, & hanc intentionem nunquam retractasse.

Secundò, efficacius: quia puella non alia via cognovit hunc hominem præsentem, cujus Matrimonio consensit, nisi occasione, seu consideratione filiationis Regiæ: quare ipsa consensit in hunc hominem, ut filium Regis, non verò in hunc hominem, qui indicaretur Regis filius, quemadmodum diximus *num. 21.* de eo, qui elegit pro sua uxore illam, quæ sedebat, nam ita hæc puella elegit illum, qui cum veritate esset filius Regis, non verò, qui fictus.

Profectò, si puella hæc consensisset in hunc præsentem, quem judicabat, sive ex se, sive ex dolo alterius, esse filium Regis, validum fuisset Matrimonium: At verò, quia puella consensit in filium Regis, quem ipsa sibi in mente proposuit (sic enim videtur res se habuisse) non fuit validum, quia, ut constat ex dictis, error fuit in qualitate redundante in personam. Lege Barb. *b* qui multorum Doctorum verba affert, ad firmandam hanc decisionem, etiam in foro externo, quia ex dictis circumstantiis, aliisque expensis, illud præsumitur, quod dictum hæctenus à nobis est.

Et quidem, quamvis ille homo se finxisset

filium Regis, nec explicuisset cujus Regis, idem puto dicendum; Eadem enim est ratio, (licet Bonacina *c* non eandem esse dicat) ac si explicuisset; si enim puellæ consensus in nixus totus fuit nobilitati illi Regiæ, voluit cum filio Regis, quicumque is Rex esset, Matrimonium celebrare, non autem cum homine vilis præsentem. Nam universaliter, si quis, sic dicat: *Volo hunc, quem puto v. g. esse Regem, errat in qualitate tantum*, Si sic: *Volo Regem v. g. quem puto esse hunc*; tunc error qualitatis redundat in substantiam, ut diximus, casus autem noster hic posterior est.

CAPUT III.

Impedimentum Secundum.

Conditio, id est, Conditio servitutis ignoratæ.

§. PRIMVS.

In quo consistat hoc Impedimentum.

1. Quando persona libera forte contrahit Matrimonium cum persona, quæ sit verè serva (hoc est Mancipium, quod bello iusto captum sit, licet deinde aliis venditum) vel servitutem dictæ personæ ignorat, vel scit. Si ignorat, invalidum erit Matrimonium; servitus enim alterius ex sponsis ab altero ignorata impedimentum est dirimens, de quo loquimur: Si scit, validum erit, etiam non consentiente Domino, unde hic de illo agendum non est, Dixi (verè serva) nam ii, qui alicui propter mercedem famulantur, hoc impedimentum nequaquam contrahunt.

2. Ratio, cur inductum fuit hoc impedimentum, est, quia licet servitus sit qualitas; tamen deceptio in ipsa, trahit gravissima incommoda, unde meritò Ecclesia sic definit. Nescimus autem, à quo Pontifice hoc impedimentum fuerit inductum, sed illud tamen passim supponunt Sacri d. Canones.

3. Ratio etiam, quòd, etiam Domino nolente, sit validum Matrimonium cum serva, vel servo cognito contractum, est, quia quilibet est dominus sui corporis, ut docet rectè S. Th. e in iis, quæ pertinent ad proles generationem, *num. 4.*

b Barb. in voto decifivo 19. cit. art. 3.